

F A J A Ť U K A

Časopis Spolku Slovákov z Bulharska
Kultúrno – spoločenský štvrťročník

Ročník II.

September 2020

3/2020

ISSN 2644-593X

ÚVODNÉ SLOVO	3
ROZHOVOR	
Rozhovor s docentom Štefanom Zelenákom.....	4
ZO ŽIVOTA SPOLKU	
Jubilanti/Oslávenci	7
Ako sme trávili leto (Adriana Reptová).....	7
Moja dovolenka 2020 (Darinka Voleková)	9
TÉMA	
Spolunažívanie našich s Bulharmi (profesor Ján Botík)	10
SPOMIENKY	
Navštívili sme Jána Marečka	14
Z TVORBY NAŠICH KRAJANOV	
Z tvorby Liliány Ambrušovej - Vrkoče	16
MLADÝ KRAJAN	
Predstavujeme vám Petra Kuboviča.....	20
NAŠI NAJMENŠÍ KRAJANIA	
Chytráček	21
ZO ŽIVOTA INÝCH SPOLKOV	
Spomienka na Vladka Dolinaya (Andrea Kutlíková)	22
TRADIČNÉ RECEPTY	
Čorba	23

Časopis Spolku Slovákov z Bulharska / Vychádza štvrťročne / Redakcia si vyhradzuje právo krátenia a úpravy príspevkov / Neobjednané rukopisy nevraciamy / Príspevky prijímame v elektronickej podobe / Uverejnením príspevku v časopise dáva autor redakcii súhlas na jeho uverejnenie

Šéfredaktor: Katarína Koňariková
 Redakčná rada: Martin Mikuláš, Zuzana Trunnerová, Darina Voleková, Adriana Reptová, Martin Štrbka
 Jazyková korektúra: Darina Voleková
 Grafická úprava: Anna Koláriková
 Ilustrácie: Lea Antalíková
 Adresa redakcie: Radničné námestie 9, 821 05 Bratislava
 e-mail: redakcia.fajauka@gmail.com
 Internet: www.ssb.sk
 ISSN: 2644-593X

Fotka na prednej strane obálky: Zľava: Jozef Mareček, Ján Gubík a farár Mikuláš Mitál'

Milí krajanovia,

dôľujeme si vám predstaviť jesenné číslo nášho časopisu Fajauka, ktorá je predposledným vydaním tento rok. Nájdete v nej rozhovor so zakladateľom Spolku Slovákov z Bulharska a jeho prvým predsedom docentom Štefanom Zelenákom, rozhovor s Jánom Marečkom, ktorého sme navštívili a záverečnú časť témy *Spolunažívanie našich s Bulharmi*, ktorú spracoval profesor Botík. V rubrike "z tvorby našich krajanov" vám predstavíme tvorbu profesorky Liliány Ambrušovej v poviedke *Vrkoče*, ktorú nám poskytol jej vnuk, rovnako ako aj iné vzácne materiály a predstavíme vám Petra Kuboviča, jedného z našich nových členov. Rubriku "zo života iných Spolkov" sme venovali Vladkovi Dolinayovi, ktorý nás náhle opustil v júli pri tragickej dopravnej nehode. Aj keď do života nášho Spolku vstúpil len nedávno, zanechal v nás hlbokú stopu a spomienka na jeho silnú osobnosť ostáva žiť navždy.

Tento rok je pre Spolok aj rokom volieb kandidátov do Výboru a následne voľby predsedu, ktorá sa v zmysle stanov opakuje každé dva roky. Verím, že práca, ktorú Výbor za dva roky môjho predsedníctva vykonal, bola prínosom pre vás všetkých a musím povedať, že všetci členovia pracovali neúnavne, nezištne a ochotne sa zapájali do každého nového projektu, ktorý sme rozbehli. Zasadania Výboru prebiehajú každý prvý pondelok v mesiaci, niekedy trvajú aj dve hodiny, a preto oceňujem vytrvalosť členov a pracovitosť, napriek tomu, že to so mnou nemali vždy ľahké a niektoré z nových nápadov potrebovali čas na dozretie. Atmosféra je však vždy príjemná, rodinná, inšpiratívna a pracovná. Dovoľm si v ich mene tvrdiť, že svoju prácu pre Spolok vykonávajú z radosťou a najmä zo srdca, čo je pre charakter Spolku najdôležitejším atribútom. Len pokornou pracovitosťou sa môžeme priblížiť k nášmu cieľu.

Žiaľ tento rok sa nemôžeme stretnúť na tradičnom stretnutí krajanov v októbri, ktoré bolo naplánované na symbolický dátum 10. 10. 2020. V tejto chvíli musí byť zdravie prednejšie pred všetkými zábavami, pretože to je jediné, čo sa kúpiť nedá a je nenahradiiteľné. Všetko ostatné sa dá posunúť, preložiť, nahradiť. Budeme sa snažiť, v rámci možností, projektovať menšie podujatia, o ktorých vás budeme informovať mailom a na našej webstránke: www.ssb.sk, kde nájdete vždy všetky aktuality.

Verme, že sa budúci rok budeme môcť v zdraví opäť zísť a privítať medzi nami aj návštevu z Bulharska.

V neposledom rade nazabúdajme na tých, ktorí už nie sú medzi nami a venujme im tichú spomienku. Vždy budú súčasťou nášho života, Spolku a ich dedičstvo nech pretrvá v mladej generácii čo najdlhšie.

Ing. Katarína Koňariková, PhD.
predsedníčka Spolku Slovákov z Bulharska

Rozhovor s doc. PhDr. Štefanom Zelenákom, CSc. zakladateľom Spolku Slovákov z Bulharska a jeho prvým predsedom

Kde ste sa narodili a vyrastali? Čomu sa venovali vaši rodičia?

Narodil som sa 25. 10. 1938 v Gornej Mitropoliji a mal som to šťastie alebo smolu, že som sa narodil do jednej z najchudobnejších rodín v Gornej Mitropoliji. Rodičia nemali pôdu ani dom, žili v podnájme a živili sa príležitostnou prácou. Skromný domček si kúpili až v roku 1938. Matka Mária, rodená Marčoková sa narodila vo Vojvodine, v slovenskej rodine a otec sa narodil v Nadlaku. Ich rodičia sa presídlili do Bulharska začiatkom dvadsiateho storočia a usadili sa v Gornej Mitropoliji.

Treba povedať, že Slováci, ktorí reemigrovali z Dolnej zeme do Bulharska, sa usadili aj v ďalších obciach ako Podem, Brašljanica. 104 duší bolo vo Vojvodove a väčšina z týchto rodín boli Česi. Samozrejme, jedným motívom, hlavným, ktorý viedol k presídleniu Slovákov z Dolnej zeme do Bulharska, bola sociálna otázka. S dolnozemskými Slovákami sme sa mohli stretnúť aj v ďalších obciach, bolo to šesť obcí v Bulharsku. Vo všetkých spomenutých obciach tvorili Slováci menšinu, najmenší počet bol práve v Gornej Mitropoliji.

Koľkých ste mali súrodencov?

Rodičia mali štyri deti, starší Pavol a Michal, potom som bol ja a sestra Mária. Starší bratia už nežijú. Starší brat Pavol sa vyučil za kuchára v Čechách v rokoch 1938 až 1941, po štúdiu sa vrátil na vojenčinu do Bulharska a potom pracoval v kuchyni jedného sofijského hotela.

doc. PhDr. Štefan Zelenák, CSc.

Michal za ním neskôr prišiel do Sofie. Obidvaja bratia odišli do ČSR už v roku 1945.

Ako ste sa vy dostali do ČSR?

Samozrejme, treba spomenúť odchod Slovákov z Bulharska. Medzi krajanmi už v roku 1918 dozriela myšlienka návratu do domova svojich ďalekých predkov. Do ČSR sa podarilo, začiatkom dvadsiatych rokov minulého storočia, niekoľkým rodinám odísť z Bulharska, ale väčšine nie. Po druhej svetovej vojne táto myšlienka možnosti návratu do ČSR bola intenzívnejšia a reálnejšia. Aj naša rodina v roku 1946 reemigrovala do ČSR. Cestovali sme spolu s ďalšími krajanmi v nákladných člnoch, loďou, hore Dunajom. Samozrejme, pre mňa, ako malého chlapca, cesta loďou bola veľmi zaujímavá a dodnes mám spomienku z tej cesty na Belehrad, Nový Sad, Budapešť a tak ďalej. To všetko boli veľké podnety, zážitky. Vylodili sme sa v Komárne a usadili na krátko u Juraja Ďuriša, ktorý sa presídlil do ČSR o niekoľko

mesiacov skôr. Išlo o majer Veľký Háčaš v Komárne. Odtiaľ som začal navštevovať ľudovú školu v Komárne, druhý ročník. Bol to znovu veľký zážitok. Už samotná cesta do školy bola dobrodružná. Išli sme štyri kilometre pešo, potom kompou cez Váh a odtiaľ ešte poriadny kus do školy. V decembri v roku 1946 sa naša rodina presťahovala do Komárna, kde rodičia dostali desaťhektárovú poľnohospodársku usadlosť. Postupne prichádzali z Bulharska ďalší krajanovia. Išlo o individuálne príchody. Početnejšie skupiny krajanov v Bulharsku začali prichádzať do Československa aj na základe dohody o najímaní bulharských poľnohospodárskych robotníkov a ich umiestňovania na práce v Československu zo 16. 9. 1946. V roku 1947 práve na základe tejto dohody Slovákov z Bulharska, ktorí prichádzali do ČSR, úrady umiestňovali na južnom Slovensku v okolí Levíc, hlavne v Tekovských Lužanoch a ďalších obciach. Medzitým prebiehali rokovania medzi vládami Československa a Bulharska o presídlení Slovákov, ktorí chcú odísť do ČSR. Reemigračná dohoda bola podpísaná 6. 5. 1949. Presídlenci, ktorí prichádzali do ČSR na základe dohody, boli usídlení na Južnej Morave v okolí Mikulova, predovšetkým Jevišovka, Hrabětice, Hevlín a Nový Přerov. K oficiálnej dohode medzi Bulharskom a ČSR o presídlení Slovákov došlo v máji v roku 1949 a k masovému presídleniu koncom roku 1949 a začiatkom roku 1950. K ďalšiemu príchodu Slovákov z Bulharska, asi 50 duší, došlo v roku 1957.

Presídlenie Slovákov z Bulharska a najmä snaha o usídlenie sprevádzali vážne problémy, ktoré viedli k tomu, že krajanovia hľadali možnosť usadiť sa na Slovensku, až postupne začali opúšťať obce na Južnej Morave a Južnom Slovensku. Krajanovia sa usadili najmä v Trnave, Bratislave, Piešťanoch, Skalici, Malackách a v ďalších mestách a dedinách, celkovo sa usadili v 94 mestách a obciach. Zaujímavý moment...

Aké boli vaše študentské roky?

Teraz sa vrátim trochu k môjmu vzdelaniu. Po skončení základnej školy v Komárne som začal študovať na Strednej priemyselnej škole strojníckej v Bratislave. Bola to pre mňa celkom nová skúsenosť či už v štúdiu alebo to, že som už ako 15-násť ročný bol mimo rodiny a býval v internáte. Celkovo štúdium bolo pre mňa v niektorých ročníkoch veľmi zložitá a náročná. Podarilo sa mi nakoniec zmaturovať s vyznamenaním a vedenie školy mi vrelo doporučovalo študovať na Vysoké škole strojníckej v Bratislave. Samozrejme rozhodol som sa inak a po úspešnom prijatí na Filozofickú fakultu som začal študovať jazyk slovenský a ruštinu. Po prvom semestri som prestúpil na študijnú kombináciu slovenčina a dejepis. Štúdium na Filozofickej fakulte som ukončil v roku 1963.

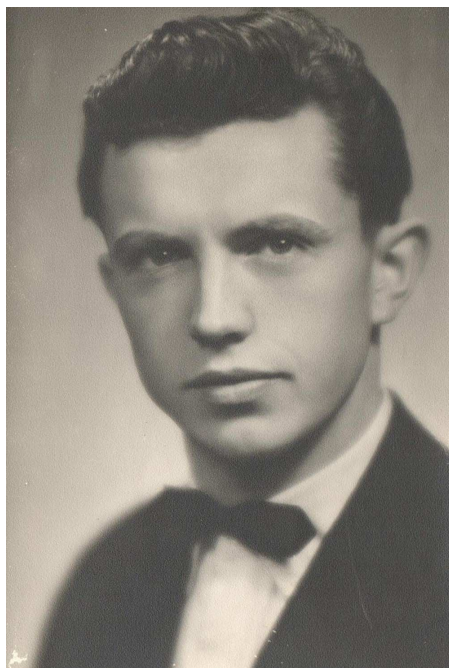
Kde ste po skončení školy pôsobili?

Dostal som miesto na Strednej priemyselnej škole v Nižnej na Orave. Samozrejme, najprv som musel odslužiť základnú vojenskú službu a potom som nastúpil miesto v Nižnej na Orave. Odtiaľ som odišiel po jeden a pol ročnom pôsobení vo februári v roku 1966 a

Zľava dole: Otec Pavol Zelenák, Štefan Zelenák, sestra Mária, matka Mária rod. Marčoková
Zľava hore: Brat Pavol a Michal
Rok 1944, Gorná Mitropolija

začal som pracovať na Pedagogickom ústave pre celoživotné vzdelávanie učiteľov, ktoré sídlilo na rektoráte Univerzity Komenského. Pôsobil som aj ako lektor slovenského jazyka v Sofii. Popritom som v Sofii intenzívne

Maturitná fotka, Strojnícka priemyslovka Bratislava, rok 1958

študoval archívne dokumenty v Ústrednom archíve a neskôr v knižnici Univerzity Komenského. Študoval som odbornú literatúru k dejinám Bulharska, materiály zo zasadnutí bulharského parlamentu v 20-tom storočí. Tieto štúdiá a analýzy poslúžili nakoniec k vydaniu knihy o Bulharsku, o prvých povojnových rokoch v Bulharsku (1937 - 47). Kniha vyšla v Bratislave vo vydavateľstve Pravda. Po skončení vysokej školy som už pracoval samozrejme na katedre všeobecných dejín, kde som sa zaoberal dejinami 20-teho storočia s osobitným dôrazom na štúdium Balkánu a Bulharska. Samozrejme, táto práca bola veľmi zaujímavá. No napriek tomu a zhodou iných okolností a podnetov som v roku 1992 až do odchodu do dôchodku pôsobil a pracoval na katedre spoločensko-vedných disciplín Policajnej akadémie v Bratislave ako zástupca vedúceho katedry. Samozrejme, bola to nová skúsenosť, prednášal som politológiu, pre mňa nový odbor, musel som si pripraviť prednášky, semináre, pripraviť a napísať skriptá a podobne.

Ste zakladateľom Spolku Slovákov z Bulharska. Ako ste prišli na myšlienku Spolok založiť?

Tak, ako išli roky života krajanov, čoraz intenzívnejšie a častejšie som si kládol otázku, prečo sa naši krajanovia nemohli zatiaľ stretnúť po príchode do ČSR. Veď to robia oravci, kysučania, gemerčania, novohradčania žijúci v Bratislave a ročne sa stretávajú. Túto predstavu a predsavzatie sa mi podarilo aj realizovať. Už v marci v roku 1989 som do jednej z bratislavských kaviarní zavolať päť krajanov, s

Zľava: Mária Šurganová rod. Zelenáková (sestra), Alžbeta Zelenáková (manželka), Zuzka Sochová rod. Ďuricová (učiteľka v Bulharsku) a Štefan Zelenák

ktorými som sa častejšie stretával a predniesol som im svoj nápad. Prijali ho s nadšením a hneď sme si aj rozdelili úlohy. Bolo treba pozháňať adresy krajanov, hľadať medzi žijúcimi učiteľmi a farármi, ktorí pôsobili medzi našimi krajanmi, aby mohli na toto stretnutie prísť. A od slov k činom nebolo ďaleko a už 2. 6. 1989 sa zišlo 268 krajanov v reštauračnom zariadení na Kramároch, ktorému šéfoval zhodou okolností môj bratranec Juraj Ďurica. Toto stretnutie žijúcich krajanov dodnes vyvoláva pozitívne emócie. Veď sa tam stretli ľudia, krajanovia, ktorí sa nevideli štyridsať rokov. Bolo to stretnutie plné emócií, pocitov šťastia a samozrejme nekonečného prúdu spomienok. Výsledkom bol súhlas s mojim návrhom na založenie Spolku Slovákov z Bulharska. K jeho schváleniu došlo v roku 1990 vtedajším poverením vnútra. Bol som zvolený za predsedu Výboru, šesťnásť rokov som pracoval ako predseda a neskôr, štrnásť rokov som bol členom nášho spolkového Výboru. Spolu v

krajanom Výbore som pracoval tridsať rokov. Po mne funkciu prevzal Štefan Červenák a v súčasnosti na čele Výboru a nášho Spolku stojí Ing. Katarína Koňariková, PhD.

Pôsobili ste aj v Združení dolnozemsých Spolkov. Môžete nám priblížiť túto vašu prácu?

Po založení nášho Spolku vznikali postupne aj ďalšie Spolky ako Spolok Slovákov z Rumunska, Spolok Slovákov z Juhoslávie a Spolok Slovákov z Maďarska. Asi pred dvadsiatimi rokmi som zvolal predsedov Spolkov dolnozemsých Slovákov a podarilo sa mi ich presvedčiť o potrebe užšej spolupráce dolnozemsých Slovákov cestou napríklad Združenia dolnozemsých Spolkov. Môj návrh prijali a Združenie sme založili veľmi skoro. Nakoniec si ma zvolili za predsedu, ale pred piatimi rokmi som sa funkcie vzdal a treba povedať, že Združenie organizovalo rôzne podujatia a dnes organizuje aktivity,

ktoré prispievajú k hlbšiemu poznaniu minulosti a súčasnosti o živote dolnozemsých Slovákov. Samozrejme Spolok z Bulharska i Združenie zorganizovali viacero vedeckých konferencií, odborných seminárov, vystúpení v Slovenskej televízii i v rozhlase. Spolok Slovákov z Bulharska na všetkých týchto podujatiach aktívne spolupracoval. Spolok vydal dosiaľ osem ročeniek, v ktorých približujeme osudy našich krajanov v Bulharsku pri presídlení do ČSR a ich život tu. Ročenky som pripravoval, zostavoval, bol som editorom. Autorsky som do nich prispieval a uverejňoval dokumenty zo života krajanov.

Čo pre vás práca v Spolku znamenala? Ako vás ovplyvnila?

Musím sa priznať, že práve práca medzi krajanmi ma bavila, odborne zaujala a snažil som sa pomáhať pri poznávaní života našich rodákov z Bulharska, čo mi samozrejme pomáhalo aj v mojej ďalšej odbornej práci a svojím spôsobom ovplyvňovalo aj môj ďalší pracovný i rodinný život.

Ako vidíme, návrat mojich krajanov z Bulharska do Československa mal pre nás všetkých obrovský význam. Dokázali sme na novom a po novom obrobiť zem, zvládli sme nové a predtým neznáme remeslá, mnohí z nás nazreli do bezodnej studnice poznania, vzdelania a kultúry. No nad všetkým a všetkými tróni pocit najsladší – Sme doma!

- Katka -

JUBILANTI / OSLÁVENCI

VŠETKO NAJLEPŠIE PRAJE SPOLOK SLOVÁKOV Z BULHARSKA

Jarmila Bajzová 7. 8. 1953
Anna Barčáková 5. 8. 1950
Štefan Botík 17. 7. 1943
Mian Červenák 2. 7. 1955
Mária Červenáková 20. 9. 1932
Pavel Černoš 17. 8. 1936
Ondrej Duriš 29. 7. 1947
Ondrej Ferkov 19. 8. 1938
Pavel Ferkov 30. 9. 1933
Zuzana Frgelcová 15. 7. 1948
Anna Hekelová 24. 8. 1933
Pavol Holík 24. 9. 1940
Marián Jančík 9. 8. 1968
Mária Jančíková 15. 8. 1945
Milan Jančík 30. 9. 1943
Pavel Kolárik 9. 8. 1951
Miroslav Kolárik 20. 9. 1955
Anna Koláriková 25. 7. 1954
Mária Kubovičová 11. 9. 1965
Žofia Mahovská 22. 9. 1937

Mária Marečková 8. 8. 1948
Zdeňek Markuš 22. 9. 1963
Mária Melichová 7. 9. 1955
Lýdia Mičudová 15. 9. 1940
Emília Nováková 27. 8. 1944
Anna Opletalová 11. 7. 1939
Monika Porjesová 12. 8. 1969
Anna Puškárová 28. 8. 1950
Žofia Samporová 21. 8. 1938
Michal Srnka 14. 7. 1942
Ondrej Sýkora 29. 8. 1951
Peter Ševčík 4. 9. 1948
Anna Šimilovičová 13. 8. 1939
Ondrej Šproch 13. 9. 1933
Ladislav Tomčík 29. 9. 1950
Anna Tutičová 25. 8. 1954
Mária Turanská 21. 9. 1935
Anna Vagová 6. 8. 1942
Mária Vlčková 8. 9. 1951
Žofia Zatková 5. 7. 1937

Ako sme trávili leto

Milí krajanovia, leto sa pomaly končí, o pár dní odletia lastovičky. Členovia nášho Spolku sa však tento rok, nikde a s nikým nestretli. Všetky akcie, na ktoré sme sa tešili, zrušil jeden pán. Jeho meno a pôsobnosti všetci dobre poznáme. COVID-19. Tento rok sme sa museli podriaďovať jedinému a rozhodujúcemu cieľu: zostať zdraví. A s radosťou môžeme skonštatovať, že cieľ bol splnený. Zdravie. Najdôležitejšia a najdrahšia komodita na svete. Ale na finančných trhoch sa s ňou chvalabohu neobchoduje. Počas tohto neľahkého obdobia sme medzi sebou komunikovali mobilmi, mailami a pod. A samozrejme sme sa občas aj pochválili, kde sme boli a čo sme videli. Lebo človek je od prírody tvor zvedavý, doma neobsedí. Tak teda aj my, členovia nášho Spolku, sme spoznávali zaujímavé miesta pomocou individuálnej turistiky. To slovo

individuálnej je na mieste, lebo žiadne veľké zájazdy, každý len s najbližšou rodinou. A pochodili sme

Majka Pešková bola prvým adeptom. Najprv sa zasmiala, že ona nedovolenkovala. Neskôr mi prezradila, že navštívila, jedno z najkrajších miest Európy. Prahu. Síce bola na návšteve u sestry, ale Praha je Praha.

ozaj veľa. Oslovila som niektorých našich členov, aby nám prezradili, čo bolo cieľom ich výletov.

Drvivá väčšina Slovákov tento rok trávil dovolenku na Slovensku. A aj naši zo Spolku neboli výnimkou. Po tohtoročnom lete sa budú na našu

vlast' pozerat' akosi inak. Veľa ľudí navštívilo miesta, o ktorých ani netušili, že existujú. Že sú na Slovensku!! Aj v tom mojom článku som spomenula miesta, ktoré sa určite oplatí vidieť.

Tento rok bol a ešte aj je veľmi zvláštny. Prvýkrát v novodobej histórii nám politici odporučili, ako naložiť s dovolenkami. A nemajme im to za zlé, nebol to zlý nápad. Zdravie bolo prednejšie, ako drahé zahraničné pobyty pri mori.

Čakajú nás krásne vyfarbené jesenné dni. Vybeháme niekde do najbližšieho parku alebo lesa. Bude tam iste nádherne. Tešme sa zo svojho zdravia a aj zdravia svojich najbližších. A ak to situácia dovolí, určite sa radi všetci stretneme. Budeme dúfať, že sa podarí naše každoročné stretnutie v októbri. Zatiaľ si poprajme navzájom: Pevné zdravie!!!

- Adriana Reptová -

Ďalšími dovolenkármi boli **Kuboví**. Kam smerovali ich kroky, popripade kolesá? Červený kláštor. Nádherné miesto na severe Slovenska. Je známe jednou jedinečnou aktivitou. A to splavom Dunajca na pltiach. Pre niekoho adrenalín, pre iného relax. Vidieť skalný útvar Tri koruny na vlastné oči odporúčam každému. A tá príroda okolo s množstvom salašov? Raj na zemi....

Kam sa vybrali **Králí**? Jednoducho vyrazili na túru v Malých Karpatoch. Zobrali si psíka, do batohu proviant a už sa šľapalo. Ale to nebol jediný ich cieľ. Ešte boli v jednej z najkrajších dolín Slovenska, Gaderskej doline. Ďalší malý raj na zemi. Tento rok si mnoho Slovákov uvedomilo jednu podstatnú vec. Načo chodiť do cudziny, keď Slovensko má toľko krásnych miest, prírodných zaujímavostí, úžasnú históriu.

Aj rodina **Reptová** začala dovolenku prehliadkou zrúcaniny Plaveckého hradu. Malé, Biele a ešte aj iné Karpaty. To je veľký kus našej histórie. História, ktorá sa tu snúbi s prekrásnou prírodou. Táto rodina si to ešte zamierila na smer Brezno. A ešte kúsok ďalej, Telgárt. Čo je tam zaujímavé? Jedinečný železničný most, Chmarošský viadukt. 18m vysoké piliere vám dajú pocit, že ste úplne maličkí. Treba sa tam ísť pozrieť.

Moja dovolenka 2020

Korona Covid, karanténa. Nielen u nás, ale na celom svete. Problémy s rúškami, dezinfekciou. No zvykli sme si. Niektorí ľahšie - tí, ktorých hygiena rúk je samozrejmosťou ich života, iní - tí druhí - no netreba rozoberať. Každý vie svoje.

Život sa nám zmenil všetkým. Deťom - z ich života vypadla dochádzka do školy, stretávanie sa s kamarátmi, spoločné hry, spoločné aktivity v škole aj mimo nej. Dospelým a práceschopným tiež, mnohým prišiel škrt cez rozpočet - nielen pravidelná účasť v pracovnom procese, ale aj v spoločenskom živote. Zaradenie sa do pracovného procesu tých skôr narodených nebolo jednoduché a pre tých, ktorí mali nabehnúť na prácu z domu s počítačmi. Mladá generácia pracovala z domu bez problémov, hoci tiež s nejakými obmedzeniami.

No a teraz dovolenky. Niektorí ľudia si nevedia život bez niekoľkých dovolení v rôznych destináciách predstaviť. A predsa sa museli aj oni prispôbiť zmenenej situácii.

Ja nepatrím k veľkým dovolenkovým pretekárom, ale raz do roka sa vyberiem na pár dní na nejakú poznávačku aj do zahraničia. Ale tento rok - keď to nejde bez rizika, tak sa radšej uskromním. Predsa som však využila ponuku trnavskej cestovnej kancelárie, ktorá zorganizovala niekoľko jednodňových výletov.

Poznávanie Slovenska

Samozrejme som sa nadchla pre takéto riešenie, pretože takých nápadov - potulky po našej krajine, je málo. A úprimne, v inom čase by asi nemali veľkú nádej na úspech.

Začali sme časťou našej krajiny,

Špania dolina

ktorá je známa aj našim členom Spolku: Hronsek, Banská Bystrica a pozor - Špania dolina.

Hronsek poznám, bola som tam už dvakrát, ale tú nádhernú historickú pamiatku som si nenechala ujsť ani tento raz. Vždy môžete obdivovať niečo nové, čo pri predchádzajúcej návšteve uniklo vašej pozornosti. Veď túto nádhernú sakrálnu pamiatku chodia obdivovať aj zahraniční turisti, tak prečo si ju nepozrieť aj viac ráz, keď sa na to nájde príležitosť? Možnosť vypočuť si pútavý výklad pani farárky ThMgr. Anny Jakušovej som si nenechala ujsť. Milá, vzdelaná pani s osobným čarom.

Banská Bystrica s odborným výkladom sprievodkyne - tiež si

Nemethov mlyn v Jelke

možno zopakovať. Ale vrcholom tohto poznávania bola **Špania dolina** s baníckym múzeom. Len ten, kto horí, dokáže zapáliť aj iných. A to bol prípad nášho sprievodcu - bývalého banského inžiniera. Jeho pútavé rozprávanie pritiahlo pozornosť všetkých prítomných. Počasie nám však veľmi nevyšlo, pršalo celý čas. No a v Hronseku - prietrž mračien. Prečkali sme v kostolíku. Taký suchot z dažďa, že sotva bolo rozumieť výkladu.

Všetko s rúškami

Ďalšia poznávačka po Slovensku bol zájazd do **Zvolena** a k tomu návšteva zámku vo **Vígľaši** a **Haliči**. Kto z vás pozná tieto nádherne zrekonštruované zámky vie, o čom je reč.

Zámok vo Vígľaši zrekonštruoval zahraničný majiteľ, a preto zodpovedala tomu aj veľkorysosť rekonštrukcie.

Všadeprítomný nádych histórie a elegancie umocňuje pocit pobytu na zámku.

Zámok v Haliči je tiež nádherne zrekonštruovaný, ale na rozdiel od Vígľaša je tu majiteľom Slovenská republika, samozrejme pod dohľadom konkrétnej firmy zo Slovenska. Naozaj sa oplatí vidieť.

No a tretia trasa boli **vodné mlyny Malého Dunaja Tomášikovo, Klatov a Šamorín**.

Pobrežné kolové mlyny sú tiež úžasnou historickou pamiatkou. Všade bol zabezpečený odborný výklad dobre vedomosťami vyzbrojených sprievodcov.

Nakoniec nezabudnuteľná plavba na kanáli v **Gabčíkove**.

Fakt pekná poznávačka. Teda aj takto možno stráviť dovolenku. A má to toľko výhod - medzi inými - vlastná posteľ, z ktorej ráno vyjdete a večer sa tam aj vrátite. Super, čo povieť?

- **Darinka Voleková** -

Spolunažívanie našich s Bulharmi

Na mnohoraký spôsob bol vyslovený obdiv, ako si slovenskí vystaľovalci na podunajsko – panónskej nížine celé tri storočia dokázali uchovať najpodstatnejšie znaky ich slovenskosti – jazyk, obyčaje, piesne aj vlastnú podobu luteránskeho vierovyznania. Boli to práve tieto danosti, ktoré ich spolu s tým, že si dlho vyberali manželských partnerov hlavne spomedzi svojich, práve to ich chránilo pred tým, aby sa v odlúčení od materského národa v cudzom svete nestratili. To však bola len jedna stránka života Slovákov roztrúsených po rozsiahlej Dolnej zemi. Ich život v cudzom svete bol poznačený aj tým, na čo poukázala jazykovedkyňa Mária Myjavcová spomedzi Slovákov vo Vojvodine: „Fakt je, že sa aj po tom našom viac ako pol trefa storočia trvaní v jazykovom odlúčení a bez priamych kontaktov s materským národným spoločenstvom ešte vždy cítime Slovákmi.

A náš relatívne rozvinutý a aj napriek občasným brzdiacim silám rozvíjajúci sa národnokultúrny život je predsa len akou – takou zárukou, že Slovákmi zostaneme aj naďalej. Pravda, Slovákmi všelijako vrastenými do svojho inonárodného prostredia. Lebo ved' nežijeme tu ako dáke zakonzervované, uzavreté spoločenstvo ľudí, ale práve v symbióze, v dlhodobom spolunažívaní so svojim okolím.“ (MYJAVCOVÁ 2006). Inak sa to nemohlo odvíjať ani v živote Slovákov v Bulharsku.

Keď prichádzali medzi Slovákov v Bulharsku prví cestovatelia, publicisti a učitelia, nemohli prehliadnuť, že vzájomný vzťah Slovákov a Bulharov nebol sprvu priateľský. Bulhari ich považovali za Čerkesov a vyhýbali sa im. Mali totiž s Čerkesmi z tureckých čias nedobré skúsenosti. Preto sa spočiatku bulharské ženy vyhýbali Slovákom, doktoré sa pred nimi aj schovávali (RUSKO 1929). Avšak po niekoľkých rokoch, keď sa v Podeme, Gornej Mitropoliji a Brašljanici Slováci začali zakoreňovať, Bulhari sa čoskoro presvedčili, že im od Slovákov nehrozí nijaké nebezpečenstvo. Napriek tomu, že Slováci a Bulhari boli v týchto dedinách usídlení v osobitných štvrtiach a uliciach, v ktorých sa pridŕžovali svojho jazyka, rozdielneho náboženstva aj odlišného spôsobu života, čoskoro tam začali

Slovenskí školáci v bulharských žiackych uniformách (1940)

Slováci a Bulhari aj vzájomne spolunažívať. Takže keď v medzivojnovom období prišiel medzi našich Slovákov učiteľ Ján Michalko, mohol o nich napísať, že v ich rodinách sa nehovorí inakšie len po slovensky, všetci však vedia aj po bulharsky. Nielen muži, ale aj ženy a deti (MICHALKO 1936).

Hoci naši mali zriadené slovenské školy, tieto však, až na jedno desaťročie (1923 – 1934), boli iba doplňovacími školami.

Choro na slovenskej ulici v Brašljanici (1932)

Takže aj pre slovenskú mládež boli bulharské školy závažné. Zachovali sa o tom nielen vysvedčenia, ale aj mnohé fotografie. Medzi nimi aj také, kde sú aj slovenskí žiaci oblečení do celoštátne zjednotenej žiackej uniformy.

Bolo prirodzené, že spolunažívanie s Bulharmi vnieslo do života Slovákov nielen dvojazyčnosť, ale aj ďalšie prvky z kultúrnej výbavy Bulharov. Hlavne ich ľudové piesne a tance. Veľmi skoro si Slováci obľúbili najpopulárnejší národný tanec Bulharov – choro. Bulhari milujú tento svoj tanec. Postrehol to aj Ján Michalko, keď napísal, že v Bulharsku sa bez tanca skoro ani žiť nedá. Kto nevie v Bulharsku tancovať choro, nie je Bulhar, akoby mu chýbalo pravoslávne vierovyznanie. Tento národný tanec sa nacvičoval aj v školách v rámci telocviku. Choro sa tancovalo všade. Kde sa len nejaká píšťalka ozvala, už sa tam do chora pustili. Zažil to aj nám známy slovenský národovec Samuel Zachej, keď prišiel zo Sofie navštíviť našich v Gornej Mitropoliji. Keď o tejto návšteve napísal do slovenských novín, nevynechal ani zmienku o tom, že keď ho naši pozvali v nedeľu do slovenského kostola, pri druhom vyzváňaní práve prechádzali popri pravoslávnom chráme. A tam bolo počuť hlasné búchanie do veľkého bubna a kvílenie klarinetu. A to pre tých, čo konča chrámu už zrána krútili choro (ZACHEJ 1907).

Tanec choro si obľúbili aj Slováci. Tancovali ho najčastejšie spolu s Bulharmi pri rôznych slávnostných príležitostiach, ale aj vo všedný deň. Ako si na stránkach Fajauky zaspomínal Martin Mikuláš, v Podeme pred ich domom sa v nedeľu za pekného počasia hrávalo a pravdaže aj tancovalo choro. Tento tanec si Slováci obľúbili do takej miery, že ho tancovali aj sami na svojich tanečných zábavách a tiež aj na svadbách. Do svadobného obradu začleňovali aj ďalší bulharský tanec – račenicu, ktorý tancovali pri prevážaní výbavy mladej nevesty do domu ženícha. Slováci si spolu s tancami osvojovali aj bulharské ľudové a národné piesne, ba aj vychytené šlágre. Mládež sa ich naučila v škole a dospelí pri rôznych spoločenských

Celoobecná slávnosť – Opšta trapeza vo sviatok hodov Gorna Mitropolija (1969)

a zábavných príležitostiach, ktoré sa organizovali na verejných priestranstvách pri príležitosti cirkevných a štátnych sviatkov. Príležitosťami ku spoločnému spevu boli aj posedenia v krčmách alebo pri niektorých ženských prácach so susedskou výpomocou.

Keď sa po druhej svetovej vojne naši hromadne sťahovali z Bulharska do Československa, odnášali si so sebou aj bulharské piesne a tance. Celé desaťročia si ich pri vzájomných návštevách alebo pri svadobných hostinách v Trnave, Skalici, Bratislave alebo v Jevišovke, Hraběticiach a v Hevlíne na Morave zaspievali a zatancovali. A nechýbali ani na krajaňských stretnutiach Spolku Slovákov z Bulharska, na ktoré sa už viac ako tridsať rokov schádzajú do Bratislavy. Hlavnou postavou pri takomto speve a tanci bol Matej Kabzáni s jeho meškami /harmonikou/, ktorého sme inak neoslovovali len náš Macko. Mal bohatý a pestrý repertoár nielen slovenských ale aj bulharských piesní. A čo bolo fascinujúce, spolu s ním si zaspievali a zatancovali nielen tí starší, ale aj mladší účastníci na

týchto stretnutiach. Keďže som si poznačil bulharské pesničky, ktoré na týchto stretnutiach Macko Kabzáni prehúdal, prikladám ich zoznam:

**Ja kaž mi oblače lebjalo
Tudore, Tudorke večeralo li si
Pusni mi lejlo džanam Tudorka
Trgnal Koljo da se ženi
Brala moma kapini
Tich bjál Dunav se valnuva
Stari djado stado pase gore na Pirina
Kakva moma vidjach, mamó
Sinjoto cvete cefteše
Chej gukni mi gukni gugutke
Chubava si moja goro, merišiš na
mladost**

Kultúrne a jazykové výpožičky boli v živote Slovákov v Bulharsku prirodzeným a tiež aj nezvratným javom. Slová ako obština (obecný úrad), gara (železničná stanica), bolnica (nemocnica) a ďalšie, začlenili do svojho jazyka a prijali ich za svoje, pretože vo svojom slovenskom nárečí nemali zodpovedajúce slovenské slová. A tie,

ktoré boli v spisovnej slovenčine, nepoznali. Takisto prijali za svoje mnohé výpožičky z bulharských stravovacích návykov, akým bol napr. kačamak (kukuricná kaša), giveč (zeleninové jedlo s mäsom). Alebo výpožičky z tradičných spôsobov spracovávaní textilných vlákien a tkanín, napr. darák (nástroj na česanie ovčej vlny), koprina (domácky vyrobený prírodný hodváb) a mnohé ďalšie. Takéto jazykové a kultúrne výpožičky Slováci považovali za svoje obohatenie a pri mnohých z nich si ani neuvedomovali, že sú cudzorodého pôvodu.

V živote našich v Bulharsku boli aj situácie, keď prijímanie a osvojovanie návykov či noriem z kultúrnych tradícií Bulharov naši pociťovali ako problém. Ako niečo cudzie, s čím sa nedokázali uzrozmievať a prijať za svoje. K takýmto situáciám dochádzalo hlavne v zmiešaných slovensko-bulharských manželstvách. Viacero takýchto príbehov uvádza Lenka Juhášová vo svojej diplomovej práci, zameranej na problematiku „svojho“ a „iného“ u Slovákov v Bulharsku. U tých, ktorí sa po druhej

Na rozlúčke so slovenskými vystáhovalcami do Argentíny nechýbali ani bulharskí trubači Gorna Mitropolija (1928)

Račenica na svadbe Ondreja Vagu Jevišovka (1966)

Matej Kabzáni oživoval krajské podujatia slovenskými aj bulharskými piesňami Bratislava (1994)

Na spoločných slávnostiach bulharskí muzikanti zahrali aj slovenské piesne Gorna Mitropolija (1969)

svetovej vojne nepresídlili na Slovensko, ale naďalej zostali žiť v Bulharsku. Dôvodom takéhoto ich rozhodnutia boli hlavne etnický a nábožensky zmiešané manželstvá v ich rodine.

V jednom z takýchto príkladov je príbeh mladej Slovenky vydatej do bulharskej rodiny, ktorá sa ťažko zmierovala s tým, že Bulhari mali vo zvyku pracovať aj v nedeľu: „Zvony zvonili na nedeľu a ja som vo voze do poľa sedela. A tak som si pomyslela, oj apo moj, kde ste ma to dali, to doma nikdy nebolo. A som plakala, tak som plakala, že ja musím v nedeľu robiť“.

V inom prípade je doložená situácia, keď Slovenke vydatej za Bulhara, tento manžel zomrel. Bolo to uprostred zimy. Podľa bulharskej obyčaje mala manželka najbližších štyridsať dní od pohrebu každý deň prinášať jedlo a nápoje na ten hrob, zapáliť na ňom sviečky, rozložiť jedlo a vínom kropiť hrob. Matka tejto dcéry radila, aby sa tej bulharskej obyčaje nepridružala. Aby to vysvetlila, že ona je Slovenka a že pohreb odbaví podľa slovenskej obyčaje. „Lenže ja som to nemohla odmietnuť. Tak ako Bulhari, aj ja

som celých štyridsať dní prichádzala k hrobu, ale jedenia a pitia som nedonášala. A keď bolo výročie mužovho úmrtia, nevesta mi povedala: Mamo, ty všetko priprav a ja to na hrob odnesiem.“

Matej Kabzání v Gornej Mitropoliji okolo roku 1948

(JUHÁSOVÁ 2004).

Záverom možno zhrnúť, že výpožičky z jazyka a kultúrnych tradícií Bulharov sú tými najvýraznejšími svedectvami minoritnej jedinečnosti Slovákov, ktorých vysťahovalecké osudy zaviali až do tejto balkánskej krajiny.

- Ján Botík -

LITERATÚRA

JUHÁSOVÁ, L.: Obraz „svojho“ a „iného“ u Slovákov v Bulharsku. Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica 2004.

MICHALKO, J.: Naši v Bulharsku. Myjava 1936.

MYJAVCOVÁ, M.: State o našej slovenčine. Báčsky Petrovec 2006.

RUSKO, J.: Slovenské kolonie v Bulharsku. In: Jubilejný ročenka československé kolonie v Bulharsku. Sofia 1929.

ZACHEJ, S.: Dva dni u slovenských osadníkov v Gornej Mitropoliji v Bulharsku. In: Národné noviny 1907.

Navštívili sme Jána Marečka, narodeného v Podeme 27. 4. 1927

Ján Mareček

Kde ste sa narodili?

Narodil som sa v Podeme, pôvodne to volali Mrtvica podľa mŕtveho ramena, ktoré tam tieklo, potom dedinu premenovali na Podem. Tam som vychodil tri ľudovky a štyri meštianky. Mama bola za slobodna Mária Gubíková, narodila sa 15. 2. 1908 v Podeme. Mala 12 rokov, keď jej otec Michal Gubík zomrel. Ostalo potom päť detí, Ján Gubík, Zuzana Gubíková, čo sa vydala do Mikulášov, Paľo Gubík, ten si zobral Severínovú a mal s ňou dve deti. Z rozprávania viem, že nečakane zomrel, ale neviem, čo sa stalo. Ostal po ňom chlapec, ktorý sa narodil v roku 1929 a dcéra v roku 1932. A ešte bol báči Mišo, ten bol najmladší mamin brat.

Odkiaľ pôvodne pochádza vaša rodina?

Otec Jozef Mareček sa narodil 12. 3. 1906 v Podeme a jeho otec, môj starý otec, sa narodil ešte v Juhoslávii, asi v Pančeve. Bol mlynárom. Do Bulharska sa presťahovali preto, lebo bulharský cisár vraj povedal, že kto príde, dostane na každého člena rodiny hektár pôdy. Tak na základe toho kočovali, jedni išli vozom, iní loďou. Starý otec sa presťahoval s piatimi bratmi a sestrou.

**Sediaci zľava: dedo Mareček, otec Jána Marečka
Hore zľava: Ján Mareček, mama Mária Marečková
rod. Gubíková**

Aký bol váš život v Bulharsku?

Život v Bulharsku som mal ťažký, doma ma zapriahli do roboty, aby brat mohol ísť študovať do Prešova na pedagogické gymnázium. Ja som ostal doma. Tu vyčistiť kravkám, doviezť drevo, narúbať drevo, obriaďiť statok...nemal som kedy chodiť von za kamarátmi a závidel som chlapcom, keď sa vonku hrali futbal alebo sa naháňali po pažití a ja som musel ísť orať do poľa.

Boli sme teda dvaja súrodenci. Brat bol o 5 rokov a 4 mesiace mladší, narodil sa 21. 8. 1932.

Zľava: Babi Marek, Zuzka Gubíková, Ján Gubík

Mali ste koničky, ktorým ste sa venovali? Akých ste mali učiteľov?

Hrával som aj na harmonike, keď prišla návšteva do slovenskej školy, tam bola veľká sála a tam som hrával. To bolo moje. Aj bulharské divadlá som hral, aj naše. Koľko ráz som mal aj tri divadelné skúšky. Jedny som skončil, druhé začal. Občas som sa počas predstavenia pozeral do publika. Aj slzy im tiekli, také to boli divadlá, tak sme to prežívali. Diváci, aj my divadelníci.

Učiteľa sme mali pôvodne Čecha. Ja neviem, prečo posielali Čechov. Pamätám si učiteľa Mullera, potom Jurkoviča, Jana Mikuláša a posledná boli Hana Gočová. Farára si pamätám Mitáľa, potom Hrušku a predtým neviem kto tam bol, tuším Galád.

Divadelníci: v klobúku s fúzami báči Mišo Kolárik

**Starí rodičia Marečkovci (stará mama Gubíková),
rodičia Jána Marečka, mladší Jožko (na kolenách) a
starší Ján Mareček**

Kto s vami v Podeme susedil a akých ste mali kamarátov?

Naši susedia z hornej strany boli Mišo Marek a z druhej strany bol evanjelický kostol a za kostolom bola škola. Ďalej bol obchod a už len Bulhari. Naproti boli Vaňovci, Paľo Vaňo, Ján Kolárik a Ondriš Kolárik si v záhrade spravili mlyn, kde mleli kukuricu.

Kamarátov som mal Janka Gubíka, Miša Holíka a Miša Melicha. Boli sme taká štvorka. Povrávalo sa, že sme počas noci rozobrali voz a zložili ho na jednej streche. A všetci sa ráno čudovali, ako sa tam ten voz dostal. Ale to sme neboli my. *(potmehútsky úsmev)*.

**Na ceste z Hrabčíc do Hevlína.
Sprava: Ondro Mareček, Macek, Ján Mareček**

Kedy ste odišli z Bulharska?

Z Bulharska sme odišli v roku 1949. Mal som necelých 23 rokov. Bol devätnásty december a do Československa sme prišli na Štedrý deň. Prestaľovali nás na Južnú Moravu, do Jevišovky, kde ostali domy po Chorvátach, ktorých odsťahovali do vnútrozemia a nás teda dali do tých domov. Dom sme mali obstojný, boli tam dve izby, kuchyňa, predsieň a pec. Sused Čeman bol z jednej strany a z druhej strany Moravák, ktorý si svojím koníkom oral záhradu. Po príchode do ČSR sme ale najprv bývali u Holíkovej vnučky v Jevišovke. Otec a starý otec tuším odišli do Hrušovan, ale potom sa vrátili späť do Jevišovky. Tak nejak to na začiatku nášho príchodu bolo.

Aký bol život v Jevišovke?

V Jevišovke sme robili aj vo vinohradoch, aj otec na statku a mamka boli domáca. Ešte keď do Bulharska prišla repatriačná komisia, zoznámil som sa s jedným z Brna a ten mi povedal, že keby som niečo niekedy potreboval, mám sa u neho zastaviť. Tak som teda bol za ním a pomohol mi nájsť prácu.

Potom som musel ísť aj na vojnu. Započítali mi šesť a pol mesiace, čo som odslúžil u bulharského námorníctva a tu som teda doslúžil len zvyšok. A Janko Gubíkov mal len jeden mesiac odslúžené, ale šikovne si tam pripísal jedničku a bolo z toho jedenásť mesiacov. Doslúžil teda menej ako ja. Ešte pred vojnou som sa uchádzal o Marku Kišovú, ale kým som bol na vojne, nahovoril si ju Janko Gubík. Bol som z toho veľmi nešťastný, preto ma jeho švagrovci Mišo Vagov a Ondriš Ďurica nabádali, aby som ukradol nevestu Gubíkovi, aby som mu ju nenechal. Ale to reku nemôžem, jeho otec a moja mamka sú brat a sestra, také niečo nemôžem spraviť. Pamätám si, že Gubíkovci bývali v Jevišovke oproti kostola a mali veľký honosný dom.

Starý otec zomrel ešte na Morave a jeho majetok prepadol v prospech Čechov. Z Moravy sme odišli v roku 1958. Otec zomrel 7. 5. 1971 v Bratislave a mamka 5. 2. 1990. Desať dní jej chýbalo do 82 rokov.

Ako ste sa zoznámili s manželkou?

V roku 1956 som sa oženil s Ankou Vagovou. Chodieval som v Jevišovke na zábavy, kde sa schádzali mládežníci. Pôvodne som si vyhlídal Štrbkovú, ale tá strašne chcela takého fúzkača, nakoniec si ho aj zobrala. Tak som sa krútil okolo Anky Vagovej, 10 rokov som čakal, kým vyrastie. Týždeň sme boli zasnúbení a hneď sme sa brali, pretože brat odchádzal do tábora do Borinky, tak sme sa ponáhľali urobiť svadbu. Brali sme sa 23. 6. A všetci hovorili, že to nie je možné, že musí byť v druhom stave, keď sa tak ponáhľame so svadbou po týždni zasnúbenia. Ale nebola, Zdenko sa nám narodil až o rok.

- Darinka a Katka -

VRKOČE

Liliana Ambrušová

Niektoré spomienky z detstva zanechávajú v našom vedomí hlboké stopy. Vynárajú sa v pamäti a v hĺbke duše sa občas ozve pocit viny. Spomedzi mojich detských spomienok výrazne vystupuje obraz dvoch čiernych vrkočov mojej spolužiačky. Ešte dnes ju jasne vidím, ako odchádza z nášho dvora a na chrbte sa jej hompálajú dva čierne vrkoče.

Detstvo som prežila na vidieku v kolónii slovenských rodín, ktoré sa prisťahovali po prvej svetovej vojne z Dolnej zeme na Žitný ostrov. Slovenská jednotriedna ľudová škola bola v najbližšej dedine vzdialenej necelé 3 km. Do školy sme celú jeseň a jar šliapali peši. V zime nás vozili gazdovia, ktorí mali školopovinné deti. Naša škola nebola reprezentačná budova, vôbec sa nelíšila od ostatných domov v dedine pokrytých rákosím, ale to malo byť len dočasné umiestnenie, kým sa nepostaví nová škola. Aj vnútorné vybavenie bolo staromódne. Sedeli sme v dlhých starých laviciach po troch. Keďže obyvatelia dediny boli zväčša Maďari, asi tretina žiakov boli maďarské deti a dve deti, chlapec a dievča boli židovské. Ja som v prvej triede sedela s Ibojou, židovským dievčaťom, vedľa nej sedela Vilma, maďarské dievča.

Vyučovalo sa predpoludním a popoludní. Vo štvrtok bol feriálny deň, nevyučovalo sa.

Raz, bol ešte teplý jesenný deň, hrala som sa na dvore, lebo bol štvrtok. Tu sa dvierka na bráne pomaly otvárali a do dvora vchádzalo dievča, s ktorým som sedela v lavici. Bola to Iboja. Iboja pomaly kráčala a vchádzala do dvora. No ja, namiesto aby som jej vyšla v ústrety, zháčila som sa a odskackala som do záhrady a spoza

plota som ju pozorovala. Iboja urobila ešte niekoľko krokov, chvíľu postála, poobzerala sa dookola, potom sa obrátila a rýchlo odchádzala von. Na chrbte sa jej hompálali dva čierne vrkoče.

Keď už bola vonku, vyšla som zo záhrady aj ja, vtom vyšla z kuchyne aj moja mama.

„Bola tu Iboja!“, hneď som jej oznamovala.

„A čo chcela?“, pýtala sa mama.

„Chcela sa hrať!“, odpovedala som.

„A prečo ste sa nehrali?“, pýtala sa mama.

„Ona je Židovka!“, odsekla som.

„Tak ty takto! A či Židia nie sú ľudia? Dievča prejde taký kus cesty a ty mu ukážeš chrbát. Vieš čo, dnes sa nepôjdeš s tunajšími deťmi hrať. A teraz staň si do kúta, lebo si nám urobila hanbu!“, prísne mi povedala mama i potrestala.

Každé dieťa vie, že stáť v kúte je hanba, ale nesmieť sa ísť hrať medzi deti, to je už veľký trest. Všetky deti z okolia kolónie, a bolo nás vyše tucta, mali sme svoje kolbište na priestrannom námestí uprostred domov. Bol to zväčša trávnik, len cesta ho pretínala. Na námestie sa v podvečer schádzali všetky deti. Hrali sme sa všelijaké hry, aké sa deti hrávajú. Ako by som sa mohla s Ibojou hrať? Hútala som, keď som

stála v kúte, lebo netrvalo dlho, začalo mi byť otupno a mamine slová sa ma dotkli. Áno, mohla som jej ukázať moju novú bábiku, ktorú som dostala na Vianoce. Aj bábiku, čo si my dievčence samé robíme a ukázať jej ako sa také bábiky robia. Všetličo mi prichodilo na myseľ i to, čo bude večer, keď ocko príde domov. Ale o mojom darebáctve sa viac nehovorilo. Mama ho pred otcom zatajila.

V škole sme nesmeli prejavovať nepriateľstvo voči maďarským a židovským žiakom. Učiteľova autorita nás držala na uzde. Ale ako to bolo v dedine? Keďže sa vyučovalo predpoludním a popoludní, žiaci z dediny odišli na obed domov. My, čo sme boli prespolní, ostávali sme podľa počasia buď v triede, alebo sme sa hrali na dvore. No radšej sme si vzali zo skrine, a to sme mohli bez pýtania, *Slovenské rozprávky*. Ak bolo pekné počasie, posadali sme si aj vonku na trávnik a žiačka z vyššej triedy čítala o *Šípkovej Ruženke*, *Traja zhavranelí bratia*, *Braček a jelenček*, všetky rozprávky rad radom. Pozorne sme počúvali a prežívali sme čarovný svet rozprávok, kde vždy dobro zvíťazilo a zlo bolo potrestané. No čas dvojhodinovej prestávky sa čítaním rozprávok nemohol vyplniť, ale tento čas sa dal všelijako vyplniť. Raz, v jeden slnečný deň, tri dievčence z krdľa na dvoje sa zdvihli a opustili školský dvor. Kdeže idú? Chcú sa ešte chvíľu poprechádzať v rozprávkovej ríši? Možno sa stretnú s rozprávkovou Maruškou. „Pamodaj šťastia lavička!“, pozdraví Maruška idúc okolo. „Pamodaj aj tebe dievčička! Kdeže ideš?“, pýta sa lavička. „Idem si službu hľadať.“ Odpovie Maruška. Naše tri dievčence piatačka Anica, jej mladšia sestra tretiačka Marinka a

prváčka Ľudka nejdú si službu hľadať ako Maruška. Anica stíska v ruke niečo, najskôr peniaze. Pravdepodobne si idú niečo kúpiť. V dedine sú dva obchody. Uprostred dediny je veľký, pekný obchod s bohatým výberom tovaru, no ten ich neláka. Anica mieri do bočnej uličky, kde je malý židovský krámk. Nevie sa, kto a kedy dal obchodníkovi Fleischmanovi prezývku Ľusko zajačík. Ľusko predáva tiež zajačie bobky.

Keď dievčence prišli k obchodu, priam vhupli dnu. Cengáčik na dverách zacengal, „Dobrý deň!“, pozdravili, Anica pristúpila k pultu, otvorila dlaň, kde bol len jeden šesták a povedala: „Pán Ľusko, dajte nám za šesták bobky!“.

Pán Ľusko sa usmial, vzal šesták, otvoril sklenenú nádobu, kde mal lacné farebné cukríky, vzal dva, zabalil ich do papierika a podal zákazníkovi: „Deti, ja sa nevolám Ľusko, volám sa Fleischmann!“, ale bez slova zniesol poníženie.

Anica vzala cukríky a dievčence ako s hurtom prišli, tak aj odišli. Cukríky boli dva, ale ony boli tri. Hľadali preto ploský kameň, aby cukríky roztĺkli a spravodlivo sa rozdelili. Potom roztĺčené cukríky zobkali a takto mudrovali:

„To sa budú dievčence čudovať, keď im povieme, že sme boli u Ľuska v obchode!“, povedala Anica.

„A prečo sa budú čudovať?“, pýtala sa Ľudka.

„Lebo som povedala pán Ľusko a nie pán Fleischmann. Vieš, on je Žid, to sa mu tak posmievajú!“

„Ale moja mama povedala, že aj Židia sú ľudia!“ ,odpovedala už poučená Ľudka.

„Že ľudia! Ale akí ľudia? Židia ukrižovali pána Krista, Ježiša, nevieš?“, vysvetľovala Marinka.

„A prečo ho ukri ... žo ...“

„Aha, tam už ide Vilma z obeda. Poďme rýchlo aj my, lebo prídeme neskoro!“, zavelila Anica. A

dievčence sa rozbehli najkratšou cestou do školy.

Otázka ostala nezodpovedaná. Veľa vody pretečie, kým doba, ktorá nastane, dá im odpoveď. Možno si potom uvedomia, že posmievajú sa ľuďom, že sú iného vierovyznania, tobôž prenasledovať ich, je trestuhodné darebáctvo.

V dedine, kde bola slovenská škola, postoj voči nekresťanskému obyvateľstvu nebolo možno nazvať nepriateľským, ale chýbala dôvera, no nechýbalo trochu závesti, lebo Židia zriedka patrili k chudobe. Slovíčka nedôvery a závesti nezanikli vyslovením, ale sa šíрили vyslovením, zvukovými vlnami a priam so vzduchom sa vdychovali. Ako by sa ináč v hlavičke šesťročnej prváčky i viacerých detí ustálilo vedomie, že tu je niekto inakší, neradno sa s ním priateľiť a treba mu to dať aj patrične najavo.

Ostaňme ešte na Žitnom ostrove, kde sme my deti prežili krásne detstvo.

Žitný ostrov je rozsiahla rovina, kam len oko dovidí. Celý ostrov je popretkávaný kvôli odvodňovaniu kanálmi, lebo za dávnych čias bol riečnym dnom. Kanály sa nenapĺňajú vodou len v jeseni a na jar v období väčších zrážok. Z vody pri brehoch rastie vysoká trstina, na brehoch topole, osiky a vrbý. Tu i tam sa kanál prehlbuje a je už skôr riečkou, kde sa nájdu vhodné miesta na kúpanie.

Nám deťom, ktoré sme vyrastali v malej kolónii, kde žilo len desať rodín, sa hlboko vrylo do pamäti obdobie šťastného, krásneho detstva. Celé okolie bolo našim závideniahodným hriskom. Už zrána sme sa začali tmoliť po dvoroch. Pamätám sa, ako stará mamička sedávala na priedomí, v záhrení mala pre nás vnúčatá cukríky, a keď sa niektoré poranilo alebo si ináč ublížilo, utekalo k nej. Ona ofúkala boľavé miesto, pohladila a povedala: „Aká boľasť, taká masť!“ a slzičky

uschli.

Bohužiaľ, dlho sa z nás netešila. Prvú sme ju odprevadili na miesto pokoja.

Rodinná spriaznenosť väčšiny dolnozorcov spôsobila, že my deti sme sa skoro všade cítili ako doma i voľnosti sme si užili, čo malo vplyv na našu spontánnu detskú tvorivosť. Obľúbenou hrou bola hra na mýto, ktorej sa zúčastňovali všetky deti, okrem tých najmenších. Hra na mýto mala prísne pravidlá. Hráči sa rozdelili, polovica bola na jednom konci - hore, druhá na dolnom konci - dole. Dvaja mýtnici, ktorých sme volali kapitáni, stáli uprostred. Jeden vyhodil loptu, druhý ju palicou odrazil. Niektorý z dolných hráčov ju mal chytiť a kým horní utekali nadol, snažil sa niektorého trafiť. Ten bol potom zajatec. Ak sa trefa nepodarila, mýtnici si vymenili úlohy, ak áno, hra sa zopakovala. Kto mal viac zajatcov, ten vyhral.

Túto hru sme sa hrávali do súmraku, so smiechom sme sa rozchádzali recitujúc: „Dobrá noc, dobrú noc, všetky blchy na pomoc a vždy na parádu, abys hlavou do garádu!“ Čo šikovnejší niektorého dolapil a dal mu zopár buchátov do chrbta.

Menšie skupinky sa hrávali všetky známe hry tradíciou zachované. Okrem toho každé dievča malo zbierku úlomkov z porcelánu, menšie guľaté riečne kamienky a menšiu loptičku. Hry mali prísne pravidlá. Napríklad sedem kamienkov sa rozhodilo na rovnú plochu, hráčka musela postupne vyhadzovať kamienky, ale vždy jej ostávali v ruke vyhodené, takže nakoniec musela vyhodiť a chytiť všetkých sedem kamienkov. Hra s loptou bola dvojaká, buď sa odieralo o zem, táto bola motivovaná pohybmi alebo sa udieralo o stenu. Hry si vyžadovali šikovnosť.

Chlapci mali loptu na kopanie a nožík žabykláč. Na jar si z mladých vrbových prútikov robili písťalky, recitujúc: „*Otlíkaj sa písťalôčka,*

otlkaj, nebudeš sa otľkati, budem ťa ja žalovať cisárovi pánu ... " kým sa veršík skončil, písťalka bola skoro hotová. Ešte niekoľko zárezov a už sa mohlo na nej písať. Neboli to melódie aké si pastierik pri pasení ovečiek vyhráva, ale veselý piskot na okolí vyznieval ako víťanie jari. My dievčence sme mali aj zbierku farebných handričiek, z ktorých sme šili šaty pre bábiky, ktoré sme si sami robili.

Dva prúťiky, väčší a menší, sa v tretine prekrížili, pevne zviazali, z bielej handričky sa ušúľala hlava, nastokla na prúťik, no a „Kreslím kolo guľaté, na ňom oči okaté, čiara na dol nos je to, ústa idú tadeto!“ Kostra pre bábiku je už hotová, len ju zaodieť. Staršie dievčence už vedeli vyšívať, povyšivali zásterky, čepčeky, z priadze na vyšívanie uplietli vrkôčiky, na rukávce priviazali mašličky, no a bábika Slovenka bola hotová. Mladšie dievčence, čo sa ešte len učili s ihlou do látky pichať, ušili pre svoje bábiky akési vrecká, ale im sa páčili.

Udalosťou roka bola žatva. Keď už boli snopy poskladané do krížov, zbierali sme klásky pre hydinu. Netrepežlivo sme očakávali vozy naložené obilím. Vychádzali sme im v ústrety, vešali sme sa na žrde a keď už bolo obilie vymlátené a uložené na povale, váľali sme sa na veľkej kope zbožia predstavujúc plávanie.

Nezabudnuteľné boli Vianoce. Kým sa v sviatočný večer doma vyzdobovali stromčeky, ujo Ďuro, aby sme doma nezavadzali, vyviedol nás za domy a záhrady, kde začínajú polia, vyzeráť Ježiška. „Nože sa dobre poobzerajte, či už nejde!“, pobádal nás a my deti sme si išli oči vyočiť, či neuvidíme vytúženú postavu. Keď sme prišli domov, stromček bol už vyzdobený, sviečky horeli a pod stromčekom darčeky, ktoré, verili sme, priniesol Ježiško.

Medzi domami obyvateľov kolónie

vynikal veľkosťou bývalý panský kaštieľ. V ňom býval občan, jeden z prvých prisťahovalcov kolónie, ale veľká miestnosť jedálne sa využívala pre rôzne podnikanie. V jedálni sa nachádzala veľká vymoženosť tej doby, rádio. V podvečer sme sa okolo tejto zázračnej skrinky zhŕkli a so zatajeným dychom počúvali rozprávky tety Hany Gregorovej.

Tu sa konalo aj predstavenie kočovného bábkového divadla, ktoré občas zavítalo aj do našej kolónie. Na Gašparka sa prišli pozrieť všetci „do nohy“ aj dospelí, nielen deti. Dlho ešte, čo bábkové divadlo odišlo, vyspevovali sme Gašparkovu pesničku. Jeho milá sa volala Puculienka, ale rodičia ju nechceli Gašparkovi dať, tak on im zaspieval takúto pesničku: „Keď mi ju nechcete dať, dajte si ju na vráta, nech jej čvirikajú vrabčatá!“ Puculienka ale veľmi plakala, nakoniec rodičia privolili a bola svadba. Gašparko s Puculienkou tancovali a my deti sme im spievali a tleskali: „*Tancuj, tancuj vykrúcaj, vykrúcaj ...*“

O našej kolónii a našich hrách by sa dalo ešte veľa rozprávať. Boli sme deti veselé a zdravé, rástli sme na čerstvom vzduchu, všetky nákazlivé choroby nás obchádzali, aj keď niekedy vypukli v dedine.

V spomienkach som sa často vracala do kraja môjho detstva. Prechádzala som sa po známych cestách, chodníkoch, zašla som aj do záhrady i na dvor a tu sa mi skoro vždy pri bráne v predstave vykúzlila postavička mojej spolužiačky, ktorej sa na chrbte hompáľali dva čierne vrkoče. V kútiku duše som pocítila ľútosť práve takú, ako keď som za trest stála v kúte, lebo som sa nechcela s Ibojou, Židovkou hrať. Tento obraz mi rokmi nezanikol, ani nevybledol, ale skôr akoby sa vyjasňoval, len prehovoril.

No čas nestál. My deti, vtáčence z jedného hniezda, začali sme postupne z hniezda vyletúvať a odchádzať do stredných škôl. No bol

to čas, doba, keď sa na západe začali kopať mračná, ktoré boli predzvesťou druhej svetovej vojny. Do konca roku 1938 sa mladou Republikou prehnala lavína udalostí. Na scénu novodobých dejín nastúpil neľudský fašizmus.

Kolonistov citeľne zasiahla tzv. viedenská arbitráž, čo znamenalo odstúpenie častí južného Slovenska Maďarsku. Kolonisti ako prisťahovalci museli opustiť svoje majetky a ísť ako sa spieva v piesni „*Každý svojou pošiel stranou ...*“

Vypukla druhá svetová vojna jedna z najstrašnejších, aké dejiny zaznamenali. Naša generácia počas vojny dospievala, väčšina študovala na stredných školách, niektorí aj na vysokých a mohla sledovať kruté boje na frontoch, ale aj iné sprievodné javy ako bol napríklad holokaust, hrozná krutosť, ktorá postihla bezbranný židovský národ.

Po šiestich rokoch utíchli zbrane na bojiskách, ale udalosti ako vlna za vlnou takmer pol tisícročia prinášali ustavičné zmeny. Nastúpila ideológia komunizmu, ktorá od základu menila vzťahy k vlastníctvu. Naši kolonisti, ktorí sa po vojne na krátky čas vrátili na svoje majetky, museli ich znovu opustiť, lebo zákon v 48. roku č. 46/48 Zb. znel: „*Výkup sa koná bez dohody z verejného záujmu*“, t.j. úplnou likvidáciou hnuteľného a nehnuteľného majetku. Proces sa opakoval: „*Každý svojou pošiel stranou ...*“.

Prešlo niekoľko desaťročí, a tu ako keď sa víchor strhne, také bolo krátke obdobie „nežnej revolúcie“, a čo sa predtým zdalo takmer nemožným, nastal aj v ideológii obrát. Majetky sa vracali - reštituovali. Aj nová generácia našej kolónie podnikla reštituovať majetky svojich rodičov, čo sa aj podarilo.

V jeden jesenný deň uháňalo auto smerom na Žitný ostrov na bývalú našu kolóniu. Medzi tým všetci dediči majetkov kolónie dali písomný súhlas, aby naše pozemky obrábalo

roľnícke družstvo, a to z dôvodu, že naše finančné možnosti nám nedovoľovali začať samostatne hospodáriť.

Prvé valné zhromaždenie členov družstva sa konalo na futbalovom ihrisku. Také radostné stretnutie sa nezažije často. Všetci členovia družstva, samozrejme, boli tam obyvatelia dediny, nás radostne vítali, no najmä maďarskí žiaci našej slovenskej školy.

Predseda družstva čítal stanovky maďarsky, potom slovensky, no jeho slovenčina bola čistá. Kto to môže byť? Nik iný ako žiak bývalej slovenskej školy, dnes inžinier agrónóm. Nemožno poprieť, že malá

slovenská kolónia, ale najmä slovenská škola prispela demokratickému procesu celej obci.

Ale ja som v tej trme-vrme niečo hľadala, vyzerala. Ľahko uhádnate čo. Dva čierne vrkoče, ale nikde som ich nevidela. Nemohla som sa ubrániť myšlienke, či aj ona - Židovka nezahynula v tábore smrti. Vyhľadala som staršiu spolužiačku a spýtala som sa, či nevie čo je s Ibojou." Z Iboji vyrástlo pekné dievča, vydala sa za kresťana, a tak sa zachránila!", znela odpoveď.

"A rodičia? A pán Ňusko - Fleischmann?"

"Tí ostali tam!" Nebolo treba vysvetľovať, čo znamená „tam“.

Tak Ty, Iboja drahá, žiješ! Kde si, Iboja moja drahá, oči sa mi zaplňajú slzami. Kde si, aby som Ťa objala a povedala Ti, odpusť! Odpusť mi, iste si ma mala rada, keď si taký kus cesty prešla, aby sme sa spolu hrali a ja som sa tak nepekne k tebe zachovala.

Tak by som si priala, aby si ma počula, ale nielen Ty, ale všetky deti. Nech nedopustia, aby im nejaká zlá príhoda skalila detstvo. Všetky deti na svete sa rady hrajú, či sú biele a či čierne, či majú očká guľaté a či trochu do šikma. Hrajúcim sa deťom žiari z tváričiek radostný úsmev. Hovorí sa, že „úsmev ako dar“. To je najkrajší dar šťastného detstva.

- Liliana Ambrušová -

Predstavujeme vám Petra Kuboviča

Ahojte, milí naši krajanovia, predstavujem sa vám ako ďalší dolnozemský potomok z rodu Červeňákovcov z Vojvodova v Bulharsku.

Môj dedko Peter Červeňák ako i moja prababka Barbora Červeňáková pochádzali priamo z Vojvodova v Bulharsku, kde začali svoj život, odkiaľ majú mnoho zážitkov. Priamo v dedinke, odkiaľ pochádzajú, boli skoro všetci Červeňákovci.

Vždy sme chceli navštíviť rodné mesto mojich starých rodičov, avšak nikdy sa nám to nepodarilo.

Narodil som sa 31.1.1994 v Trnave, kde aj v súčasnej dobe bývam. Som slobodný ale zadaný. Pracujem v odpadovom hospodárstve ako dispečer neďaleko Trnavy.

Vyštudoval som strednú školu v Trnave v ŽOS. Hrával som aktívne futbal, ale žiaľ, musel som skončiť svoju futbalovú kariéru.

Na dedka si pamätám veľmi dobre. Vždy sa s nami (pochádzam z troch súrodencov) hrával.

Keď sme boli u starkých na prázdninách, vždy nám

vymyslel program a my sme sa nikdy nenudili. Okrem pomáhania okolo domu, čo bolo pre nás vzácnosť, nakoľko sme bývali v činžiaku, nás učil aj majstrováť vo svojej malej dielničke rôzne hračky z dreva ako autíčko, lietadlo, meč, atď.

Bolo to pre nás veľmi zaujímavé a zábavné, lebo vždy sme sa naučili niečo nové.

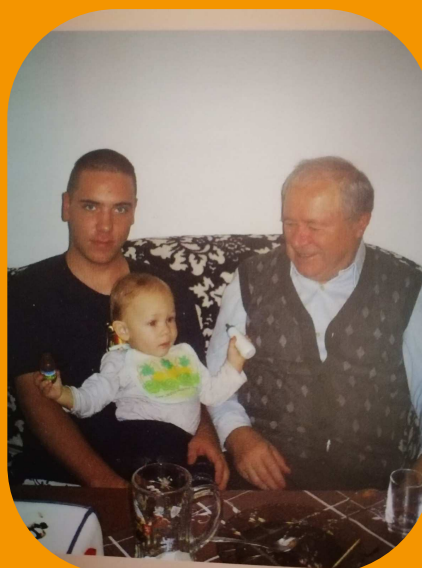
Určite každý z vás pozná stavebnicu *Merkur*, tak s ňou sme sa hrali nekonečné dlhé jesenné večerné ako i upršané dni. Dedko nám vždy dopomohol vylepšením a zapojil nám to na pohon ako žeriavy, autíčka alebo semaforey.

Nikdy sme sa pri ňom nenudili.

Keď sme mali ísť večer už spať, vždy nám porozprával svoje zážitky z povinnej vojenskej služby, ako sa zabávali, ako slúžili a iné. Každý večer bol vždy o niečom inom, nikdy nie rovnaký príbeh a to sme na ňom milovali.

Teraz na neho spomíname s láskou v srdci, nakoľko na nás už dáva pozor z neba.

- Peťo -

Chytráček

Jeseň pani bohatá

Jeseň pani bohatá, farbí stromy
do zlata, premal'úva celý sad.

Zletel vietor šiky-miky, hojdá
všetky konáriky,

vraj by stromy zobliecť rád.

Vyhúda im celý čas: "Ide zima,
bude mráz, pomrznete zaiste!"

Ale strom mu rozosmiaty ako
dáky peniaz zlatý
púšťa len list po liste.

Na polici v komore stojí vojsko v
pozore a do okna nakúka...

A to vojsko na parádu, to sú
plody nášho sadu:
krásne žlté jablká.

Vojde Evka maličká – v žltých
vláskoch mašlička -

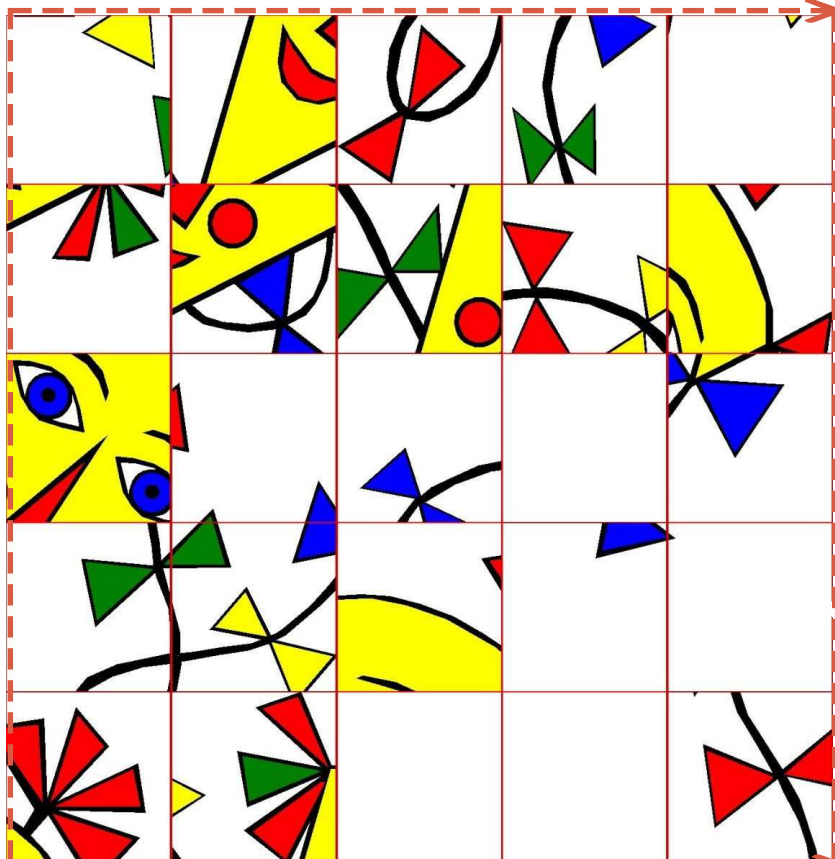
vyskočí a povie: "Jaj! Žltý
jačmeň, žlté žitko, žltá skriňa,
žlté sitko a von žltý celý kraj!"

- Mária Rázusová-Martáková -

Ilustrovala Lea Antalíková

Vystrihnite a poskladajte

Vypočítajte

	+		+		22
x		-		+	
	+		x		37
+		-		-	
	+		+		6
47		1		12	

Odpoveď

	12		1		47
6	3	+	1	+	2
	-		-		+
37	8	x	4	+	5
	+		-		x
22	7	+	6	+	9

zdroj: <https://www.detskestranky.cz/pocetni-hadanka/>
autor: Magdalena Málková

- Zuzana Trunnerová -

Spomíname na Vladka Dolinay

Stalo sa 1. septembra
Stalo sa 1. septembra

Stalo sa 1. septembra. Nielen že sa vtedy Vlado Dolinay narodil, a teda to tak trochu predurčilo jeho učiteľskú kariéru, ale zároveň je to názov jednej z jeho najobľúbenejších kníh.

Kniha Pavla Rankova, ktorej dej zo školského prostredia sa odohráva vždy okolo 1. septembra. V anotácii sa píše: *"Román o láske, pokiaľ ju vyššia moc povolila."*

Môže sa zdať, že v príbehu Vlada Dolinaya vyššia moc zasiahla priskoro, ale to, čo v ľuďoch stihol zanechať, bude žiť ešte mnoho ďalších prvých septembrov.

Vlado už v mladom veku začínal ako dobrovoľník s mládežou a aktivista v jeho rodnej Petržalke spolu so svojou manželkou Zuzkou. Od vždy sa zaujímal o spoločnosť a veci verejné a namiesto toho, aby sa nechal odradiť neriešiteľnosťou nejakého problému, tak práve naopak ho to vždy lákalo pre tú vec spraviť absolútne maximum.

Nemal problém ísť proti prúdu a kľudne aj názoru obľúbenejšej väčšiny, ak to bolo pre niečo, čomu naozaj veril.

Táto vlastnosť by automaticky mala naznačovať, že mal dosť nepriateľov, keďže nebol ten, ktorý pritakával. Ale naopak, mal totiž veľkú citlivosť dať každému, s kým sa bavil, najavo, že ho ich názor zaujíma a záleží mu na ňom. Napriek tomu, že mohol byť na úplne opačnej strane názorového spektra.

Vlado bol však nenápadný bojovník,

ktorému nechýbala pokora, no jedna z vecí, na ktorej mu špeciálne záležalo a ktorú vnášal do všetkého, bolo stmelovať a scitlivovať.

A práve toto robil aj prostredníctvom témy slovenských menšín v zahraničí, ktorá bola jeho srdcovou. Stalo sa tak potom, ako pôsobil niekoľko rokov ako učiteľ slovenského jazyka v slovenskej menšine v Rumunsku. Vlado vo svojich žiakoch v Rumunsku a komunite celkovo zanechal kus seba, no slovenská menšina zas zachovala kus seba v ňom. Odvtedy sa nadchol pre tému slovenských menšín v zahraničí na území bývalého Rakúsko - Uhorska. Bol to totiž pekný príklad toho, že človek nemusel vystrčiť päty z domu a len dôsledkom zmeny hraníc sa stal

občanom inej krajiny. Táto zmena však nemusela za každých okolností znamenať problém a práve tieto krajiny dokázali byť príkladom toho, ako môže byť menšina obohatením pre väčšinu krajiny. Vlado to veľmi rád používal aj ako pozitívny príklad pre Slovensko a pre chápanie menšín tu na Slovensku. Vždy rád vravieval, že Slovensko nie je len od Tatier k Dunaju, ale omnoho viac.

Myšlienku tolerance menšín a insitné umenie slovenskej menšiny v Srbsku rozvinul aj prostredníctvom komunitného centra Kalab, ktoré spolu so svojou rodinou v roku 2016 založil. V tomto priestore nielen, že pravidelne organizoval práve výstavy insitného umenia Slovákov zo Srbska, ale organizovali aj rôzne workshopy pre školy a verejnosť na tému tolerance menšín, diskusie, premietania filmov či kreatívne dielne pre širokú verejnosť a to všetko vo svojom voľnom čase.

Napriek tomu, že ako spomíname vyššie, bol nenápadný bojovník, tak paradoxne sa z dobrovoľníka a aktivistu neskôr stal učiteľ, miestny, mestský a župný poslanec, asistent starostky a napokon, aj keď len na chvíľu, štátny tajomník na Ministerstve kultúry.

Vlado sa aktivizoval a pomáhal na všetkých frontoch, no nikdy pre neho nebolo dôležité rozprávať o tom, čo presne spravil, no chcel, aby zaňho hovorili hotové skutky.

O jeho veľkosti sa mnoho ľudí dozvedelo, až keď odišiel, no zároveň bol jeho život veľmi pekným príkladom toho, ako ľudí naprieč rôznymi názorovými spektrami spojiť.

Vladov odkaz zostáva žiť v mnohých ľuďoch, ktorých stretol a ovplyvnil a jeho začaté aktivity pretrvávajú vo vyššie spomínanom komunitnom centre Kalab, ktoré môžete aj vy navštíviť. Nájdete ho na Zámockej ulici 5 v Starom meste v Bratislave a aj my sme mali tú česť mať tam niekoľko akcií klubu Slovákov z Bulharska. Program ich aktivít nájdete na facebookovej stránke Kalab.

- Andrea Kutlíková -

ČORBA

Prísady

Zelenina: cibuľa, mrkva, petržlen, zeler, paprika

Mäso

Smotana

Vajce

Ryža

Voda

Ocot

Koreniny: soľ, korenie čierne, korenie nové, vegeta, bobkový list

Postup

1. Do hrnca dáme mäso, zalejeme vodou a pridáme soľ, čierne korenie, nové korenie, bobkový list, vegetu, všetko podľa chuti (Obrázok 1);

2. Zeleninu nakrájame na malé kocky a pridáme do hrnca (cibuľa, mrkva, petržlen, zeler, paprika, môže byť aj 1 zemiak) (Obrázok 2 a 3);

3. Keď je mäso mäkké, pridáme ryžu (cca 1 kávovú šálku, prípadne rezance) a dovaríme. Miešame, aby sa ryža neprichytia o dno. Zatiaľ si pripravíme na zapravenie (podstrojenie) 1 vajíčko, 1 polievkovú lyžicu kyslej smotany a rozmiešame (Obrázok 4 a 5);

4. Keď je polievka uvarená, necháme ju postáť, aby trochu vychladla a potom po kvapkách pridávame a vidličkou zapravíme do pripravenej smotany s vajíčkom (Obrázok 6 a 7);

5. Čorbu podávame na kyslo dochutenú octom (Obrázok 8).

Dobrá chuť!

OBRÁZOK 1

OBRÁZOK 2

OBRÁZOK 3

OBRÁZOK 4

OBRÁZOK 5

OBRÁZOK 6

OBRÁZOK 7

OBRÁZOK 8

SPOLOK SLOVÁKOV Z BULHARSKA

Radničné námestie 9, 821 05 Bratislava

tel.: +421 907 772 130

email: spolokssb@gmail.com

web: www.ssb.sk

PRIHLÁŠKA

za člena

Spolku Slovákov z Bulharska

Meno a priezvisko (titul):

Dátum narodenia:

Adresa trvalého bydliska:

Kontakt (telefón, mobil, email, facebook):

Zamestnanie (nepovinný údaj):

Pôvod- z ktorej rodiny a dediny v Bulharsku pochádzajú predkovia:

Prihlasujem sa týmto za člena Spolku Slovákov z Bulharska a vyjadrujem súhlas s odvádzaním členského príspevku.

Dátum:

Podpis:

